

การศึกษาต้นทุนการให้บริการในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ศูนย์ สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทาน จังหวัดนนทบุรี

A Study of Cost of Universal Coverage Scheme in Chonpratan Primary Care Unit, Nonthaburi.

ไพรินทร์ เชื้อสมุทร¹
ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์²
สุรวิทย์ นามเกียรติไพศาล³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนการให้บริการในระบบหลักประกันสุขภาพ
ถ้วนหน้า ศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทาน จังหวัดนนทบุรี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก
ศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทาน ประจำปีงบประมาณ 2552 มีการให้บริการแบ่งเป็น 5
ประเภท ผลการวิจัยพบว่า ในปีงบประมาณ 2552 ศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทานมี
ต้นทุนรวมเท่ากับ 12,495,101.10 บาท แบ่งเป็นต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์เท่ากับ
7,551,760.17 บาท คิดเป็นร้อยละ 60.44 และต้นทุนค่าบริการพื้นฐานเท่ากับ 4,943,340.93 บาท
คิดเป็นร้อยละ 39.56 สำหรับต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้งของการให้บริการทั้ง 5 ประเภท คือ การให้บริการ
ตรวจรักษาโรคทั่วไปเท่ากับ 398.69 บาท การให้บริการหัตถการเท่ากับ 155.25 บาท การ
ให้บริการส่งเสริมสุขภาพหญิงตั้งครรภ์เท่ากับ 443.35 บาท การให้บริการส่งเสริมสุขภาพเด็กอายุ
1 ปี – 4 ปี 1 เดือน เท่ากับ 179.41 บาท และการให้บริการวางแผนครอบครัวเท่ากับ 126.01 บาท
ทั้งนี้ในการคิดค่าบริการต้นทุนเฉลี่ยต่อคนต่อปีของผู้เข้ารับบริการจากศูนย์สุขภาพชุมชน
โรงพยาบาลชลประทาน พบว่า ค่าบริการส่งเสริมสุขภาพหญิงตั้งครรภ์มีต้นทุนเฉลี่ยต่อคนต่อปี
สูงสุดเท่ากับ 2,164.19 บาท รองลงมาคือ ต้นทุนค่าบริการตรวจรักษาโรคทั่วไปเท่ากับ 1,297.61
บาทต่อปี ต้นทุนค่าบริการส่งเสริมสุขภาพเด็กอายุ 1 ปี – 2 ปี เท่ากับ 524.04 บาทต่อปี ต้นทุน

¹ สำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² รองศาสตราจารย์ สำนักวิชาเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ ศูนย์ประกันสุขภาพ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

ค่าบริการหัตถการเท่ากับ 259.27 บาทต่อปี ต้นทุนค่าบริการส่งเสริมสุขภาพเด็กอายุ 2 ปี 1 เดือน - 4 ปี 1 เดือน เท่ากับ 205.29 บาทต่อปี และต้นทุนค่าบริการวางแผนครอบครัวเท่ากับ 161.29 บาทต่อปี แต่ในปี 2552 รัฐจัดสรรงบประมาณเหมาจ่ายรายหัวหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าเท่ากับ 2,202 บาทต่อคน ซึ่งศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทานได้รับงบประมาณสำหรับการให้บริการตรวจรักษาโรค และการให้บริการหัตถการเท่ากับ 666.96 บาทต่อปี การส่งเสริมสุขภาพหญิงตั้งครรภ์ การส่งเสริมสุขภาพเด็ก และการให้บริการวางแผนครอบครัวได้รับงบประมาณเท่ากับ 109.86 บาทต่อปี แสดงว่าต้นทุนค่าบริการของศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทาน สูงกว่างบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากภาครัฐ

คำสำคัญ : ต้นทุน, หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า, ศูนย์สุขภาพชุมชน

Abstract

This research aims to study the service cost of Universal Coverage Scheme at Chonpratan Primary care unit, Nonthaburi. Data were collected using a self created recording chart in 2552 budget year. The Primary care unit provides 5 kinds of services. It was found that the total cost of the budgeting year of was 12,495,101.10 baht, which are divided into two big categories, the medical care cost of 7,551,760.17 baht (60.44 percent) and the routine service cost of 4,943,340.93 baht (39.54 percent). The unit cost of general diagnose service is 398.69 baht, medical service is 155.25 baht, pregnant woman's health encourage service is 443.35 baht, a child age 1 year - 4 year 1 month 's health encourage service is 179.41 baht, and planning service is 126.01 baht. In order that, the average cost analysis for one person in one year of Chonpratan Primary care unit. That was found the topmost of average cost (one person: one year) was pregnant woman's health encourage service cost (2,164.19 baht). The second was general diagnose service cost (1,297.61 baht/year). The third was a child age 1 year - 2 year's health encourage service cost (524.04 baht/year). The fourth was medical service cost (257.27 baht/year). The fifth was a child age 2 year 1 month's - age 4 year 1 month's health encourage service cost (205.29 baht/year). The Last was family planning service cost (161.29 baht/year). In 2552 budget year, The government to allocated budget for Universal

63 การศึกษาต้นทุนการให้บริการในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า
ศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทาน จังหวัดนนทบุรี

Coverage Scheme was 2,202 baht/person that Chonpratan Primary care unit received for general diagnose service and medical service were 666.96 baht/year, pregnant woman's health encourage, a child's health encourage and family planning budget were 109.86 baht/year. Which, mean service cost of Chonpratan Primary care unit more than the budget that received from the government.

Keywords : Cost, Universal Coverage Scheme, Primary care unit

1. บทนำ

บริการสาธารณสุขในประเทศไทย สร้างขึ้นเพื่อให้บริการทางการแพทย์ ในด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ให้การวินิจฉัยและบริการรักษาฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ มีผู้ให้บริการทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งการที่ภาครัฐให้การสนับสนุนด้านสาธารณสุข มิได้ทำเพื่อแสวงหาผลกำไรสูงสุดแก่ผู้มารับบริการ แต่เป็นการลงทุนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความเป็นธรรมในการกระจายทรัพยากรสาธารณสุขของประเทศ ด้วยการจัดตั้งโรงพยาบาล สถานีอนามัย และศูนย์สุขภาพชุมชน รวมถึงการจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดสวัสดิการต่างๆ ให้กับประชาชน เช่น สวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ การประกันสังคม และหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

ก่อนมีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า สวัสดิการต่างๆ ที่รัฐบาลจัดให้มีขึ้นก็เพื่อลดภาระค่ารักษาพยาบาลให้กับประชาชน โดยเฉพาะสวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ส่งผลให้เกิดการเหลื่อมล้ำระหว่างผู้ที่ได้รับสวัสดิการ กับผู้ที่ไม่มีหลักประกันสุขภาพใดๆ หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าจึงเกิดขึ้น เพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีมาตรฐานได้อย่างเท่าเทียม (อำพล จินดาวัฒนะ; และสุรณี พิพัฒน์โรจนกุล. 2546) โดยรัฐบาลเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายสำหรับการให้บริการ ในปีงบประมาณ 2552 สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (2551) ได้จัดสรรงบประมาณจ่ายรายหัวในอัตรา 2,202 บาทต่อคน แยกเป็น บริการผู้ป่วยในมูลค่า 837.11 บาทต่อคน บริการผู้ป่วยนอกมูลค่า 666.96 บาทต่อคน บริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคมูลค่า 262.06 บาทต่อคน บริการและเงินช่วยเหลืออื่นๆรวมมูลค่า 435.87 บาทต่อคนดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 : งบประมาณเหมาจ่ายรายหัว ประจำปีงบประมาณ 2552

ประเภทบริการ	งบประมาณ (บาท/คน)
1. บริการผู้ป่วยนอก	666.96
2. บริการผู้ป่วยใน	837.11
3. บริการผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน สำหรับโรงพยาบาลชุมชนเงื่อนไขพิเศษ	72.25
4. บริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค	
4.1 งบประมาณสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค	262.06
4.2 งบวัคซีนไขหวัดใหญ่	7.60
5. บริการที่มีค่าใช้จ่ายสูง/อุบัติเหตุ/เจ็บป่วยฉุกเฉิน/บริการโรคเฉพาะ	179.48
6. บริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ	5.00
7. การซ่อมบำรุงและทดแทนครุภัณฑ์สิ่งก่อสร้าง	148.69
8. การช่วยเหลือเบื้องต้นตามมาตรา 41	1.00
9. การช่วยเหลือเบื้องต้นผู้ให้บริการ	0.85
10. การจัดสรรตามเกณฑ์คุณภาพบริการ	20.00
11. การสมทบค่าบริการแพทย์แผนไทย/ทางเลือก	1.00
รวม	2,202.00

ที่มา : สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. 2551.

ในการให้บริการของศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทาน ได้รับเงินสนับสนุนส่วน
ของบริการผู้ป่วยนอก และการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ซึ่งการที่รัฐเป็นผู้กำหนดงบประมาณ
เหมาจ่ายรายหัวต่อคนต่อปี เงินงบประมาณดังกล่าวจะมีความเพียงพอกับต้นทุนที่เกิดขึ้นในการ
ให้บริการของศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทานหรือไม่ ดังนั้นการได้รับเงินงบประมาณ
เหมาจ่าย ซึ่งจะเพียงพอที่จะคุ้มกับต้นทุนที่เกิดขึ้นหรือไม่ เป็นประเด็นที่ควรทำการศึกษา เพื่อทำ
ให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดผลมากที่สุดต่อการให้บริการ จึงควรที่จะ
มีการวิเคราะห์ต้นทุนเพื่อช่วยให้เข้าใจค่าใช้จ่ายของกิจกรรม และการไหลเวียนของทรัพยากร
(Shepard, Donald S. 1998: 5) ของศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทาน

2. ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาต้นทุนการให้บริการในระบบหลักประกันสุขภาพ
ถ้วนหน้า ศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทาน จังหวัดนนทบุรี ปีงบประมาณ 2552

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. เก็บรวบรวมข้อมูลการให้บริการของศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทาน
ปีงบประมาณ 2552 (1 ตุลาคม 2551 – 30 กันยายน 2552) โดยใช้แบบเก็บข้อมูลและ
แบบสอบถาม รวบรวมข้อมูล ต้นทุนค่าแรง ต้นทุนค่าวัสดุ ต้นทุนค่าลงทุน ข้อมูลของผู้เข้ารับ
บริการ ข้อมูลการดำเนินงานของศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทาน และทำการกำหนด
เกณฑ์การกระจายต้นทุน โดยประยุกต์จาก Creese, Andrew; & Parker, David (1994) สุรรัตน์
งามเกียรติไพศาล (2548) วิโรจน์ ตั้งเจริญสถิตย์; และญาณวุฒิ รุ่งกิจการวัฒนา (2541) เพื่อใช้
กระจายต้นทุนที่เกิดขึ้นให้กับกิจกรรมบริการ

ตารางที่ 2 : ต้นทุนและเกณฑ์ในการกระจายต้นทุน

ต้นทุน	เกณฑ์การกระจายต้นทุน
1. ต้นทุนค่าแรง (Labor cost)	- เวลาที่ใช้ในการให้บริการเฉลี่ยต่อครั้ง
2. ต้นทุนค่าวัสดุ (Material cost)	
- วัสดุต่างๆ	- มูลค่าการใช้วัสดุในการให้บริการเฉลี่ยต่อครั้ง
- ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์	- พื้นที่การให้บริการแต่ละกิจกรรม
3. ต้นทุนค่าลงทุน (Capital cost)	
- ครุภัณฑ์ต่างๆ	- จำนวนครั้งการให้บริการแต่ละกิจกรรม
- อาคารและสิ่งปลูกสร้าง	- พื้นที่การให้บริการแต่ละกิจกรรม

ที่มา : จากการศึกษาข้อมูล

2. วิเคราะห์ต้นทุนเฉลี่ยของการให้บริการแต่ละประเภท ดังนี้
 - 2.1 ต้นทุนค่าบริการพื้นฐานเฉลี่ยต่อครั้ง ประกอบด้วย

2.1.1 ต้นทุนค่าแรง (Labor cost) โดยคำนวณจากต้นทุนค่าแรงเฉลี่ยต่อหน้าที่ของบุคลากรแต่ละกลุ่ม ได้แก่ แพทย์ พยาบาล ผู้ช่วยเหลือคนไข้ เภสัชกร นักเทคนิคการแพทย์ ผู้ปฏิบัติงานรังสี ผู้ปฏิบัติงานบริหาร

2.1.2 ต้นทุนค่าวัสดุ (Material cost) แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คำนวณมูลค่าวัสดุที่ใช้จริงเฉลี่ยต่อครั้งของการให้บริการ โดยวัสดุที่สามารถแยกได้ตามกิจกรรม ซึ่งได้แก่ วัสดุสำนักงาน วัสดุแบบพิมพ์ วัสดุคอมพิวเตอร์ วัสดุการแพทย์ วัสดุวิทยาศาสตร์ ค่ายาและเวชภัณฑ์ และคำนวณวัสดุที่ใช้ร่วมกันตามสัดส่วนของมูลค่าวัสดุที่ใช้จริง ได้แก่ วัสดุงานบ้านงานครัว และวัสดุก่อสร้าง

ส่วนที่ 2 คำนวณค่าสาธารณูปโภค ได้แก่ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ตามสัดส่วนของพื้นที่ให้บริการแต่ละกิจกรรม

2.1.3 ต้นทุนค่าลงทุน (Capital cost) คำนวณค่าเสื่อมราคาครุภัณฑ์และอาคาร โดยกำหนดอายุครุภัณฑ์และอาคารสิ่งปลูกสร้างตามหลักกรมบัญชีกลาง (2544) คือ อาคารมีอายุการใช้งานเท่ากับ 40 ปี ครุภัณฑ์สำนักงานมีอายุการใช้งาน 12 ปี ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่ ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุมีอายุการใช้งาน 10 ปี ครุภัณฑ์ทางการแพทย์มีอายุการใช้งาน 8 ปี ครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว ครุภัณฑ์ก่อสร้าง ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์มีอายุการใช้งาน 5 ปี และใช้วิธีการคิดค่าเสื่อมราคาแบบเส้นตรง (Straight linear equation) ในการศึกษาครั้งนี้กำหนดให้ราคาซากของครุภัณฑ์และอาคารเท่ากับศูนย์

2.2 ต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์เฉลี่ยต่อครั้ง เป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นจากผู้รับบริการรายบุคคลประกอบด้วย มูลค่ายาและเวชภัณฑ์รายบุคคล มูลค่าการตรวจ Lab และมูลค่าการตรวจ X-ray

2.3 ต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้งของการให้บริการแต่ละประเภท คำนวณโดยการรวมต้นทุนค่าบริการพื้นฐานเฉลี่ยต่อครั้ง กับต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์เฉลี่ยต่อครั้ง

2.4 ต้นทุนเฉลี่ยต่อคนต่อปีของการให้บริการแต่ละประเภท ของศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทาน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การให้บริการผู้ป่วยนอก ซึ่งคำนวณได้จากการนำจำนวนครั้งเฉลี่ยของการให้บริการในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าคูณกับต้นทุนต่อครั้งของการให้บริการ และการให้บริการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ซึ่งคำนวณโดยการรวมต้นทุนเฉลี่ยในแต่ละครั้งของการให้บริการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในระยะเวลา 1 ปี

4. ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปและต้นทุนรวม ในปีงบประมาณ 2552 ศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทาน มีจำนวนผู้ใช้บริการสุขภาพทั้งสิ้น 9,235 คน โดยมีจำนวนครั้งของการใช้บริการเท่ากับ 30,761 ครั้ง จำแนกเป็นผู้ใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 8,640 คน โดยมีจำนวนครั้งการให้บริการเท่ากับ 29,308 ครั้ง ต้นทุนรวมในการให้บริการของศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทานเท่ากับ 12,495,101.10 บาท แสดงในตารางที่ 3 แบ่งเป็น ต้นทุนค่าบริการพื้นฐานเท่ากับ 4,943,340.93 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.56 ของต้นทุนทั้งหมด แยกตามประเภทต้นทุน ได้แก่ ต้นทุนค่าแรงเท่ากับ 4,127,375.66 บาท โดยค่าแรงส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเป็นค่าแรงแพทย์มีค่าแรงต่อหน้าที่สูงที่สุด เท่ากับ 5.21 บาท ต้นทุนค่าวัสดุเท่ากับ 577,000.68 บาท และต้นทุนค่าลงทุนเท่ากับ 238,964.59 บาท ต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์เท่ากับ 7,551,760.17 บาท คิดเป็นร้อยละ 60.44 ของต้นทุนทั้งหมด แยกตามประเภทต้นทุน ได้แก่ ค่ายารายบุคคลเป็นต้นทุนที่มีมูลค่าสูงถึง 5,297,445.37 บาท รองลงมา คือ มูลค่าการตรวจ Lab 1,821,808.46 บาท มูลค่าการตรวจ X-ray 394,449.59 บาท และค่าเวชภัณฑ์รายบุคคล 38,056.75 บาท

ตารางที่ 3 : ต้นทุนค่าบริการพื้นฐาน ต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์ และต้นทุนรวม

ต้นทุนค่าบริการพื้นฐาน			ต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์		
ประเภทต้นทุน	บาท	ร้อยละ	ประเภทต้นทุน	บาท	ร้อยละ
1. ต้นทุนค่าแรง	4,127,375.66	83.49	1. ค่ายารายบุคคล	5,297,445.37	70.15
2. ต้นทุนค่าวัสดุ	577,000.68	11.67	2. ค่าเวชภัณฑ์รายบุคคล	38,056.75	0.50
3. ต้นทุนค่าลงทุน	238,964.59	4.83	3. ค่าตรวจห้องปฏิบัติการ	1,821,808.46	24.12
			4. ค่าตรวจห้องรังสี	394,449.59	5.22
รวม	4,943,340.93	100.00	รวม	7,551,760.17	100.00
ต้นทุนรวมของศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทาน 12,495,101.10 บาท					
คิดเป็นต้นทุนค่าบริการพื้นฐาน ร้อยละ 39.56			ต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์ ร้อยละ 60.44		

ต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้งตามประเภทของการให้บริการ คือ ต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้งในการให้บริการตรวจรักษาโรคทั่วไปเท่ากับ 398.69 บาท ประกอบด้วยบริการย่อย 2 ประเภท คือ การให้บริการตรวจรักษาโรคทั่วไปมีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้ง 398.04 บาท แบ่งเป็นต้นทุนค่าบริการพื้นฐานเฉลี่ยต่อครั้ง 97.01 บาท ต้นทุนส่วนใหญ่เป็นค่าแรง โดยเฉพาะกิจกรรมตรวจรักษาโรคมะเร็งมีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้งสูงที่สุด 59.51 บาท เนื่องจากการให้บริการโดยแพทย์ ต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์เฉลี่ยต่อครั้ง 301.03 บาท

ต้นทุนส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเป็นต้นทุนค่ายาและเวชภัณฑ์รายบุคคลมีมูลค่าสูงถึง 213.65 บาท การให้บริการส่งต่อผู้ป่วยมีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้ง 109.99 บาท โดยต้นทุนที่เกิดขึ้นคิดคำนวณเฉพาะต้นทุนค่าบริการพื้นฐาน เนื่องจากแพทย์จะทำการวินิจฉัยโรคให้กับผู้ป่วย ถ้าเห็นว่าผู้ป่วยมีอาการหนักหรือต้องได้รับการรักษาเฉพาะทางก็จะทำการส่งต่อผู้ป่วยไปยังศูนย์การแพทย์ปัญญานันทภิกขุชลประทาน ซึ่งต้นทุนส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นจึงเป็นค่าแรง

ต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้งในการให้บริการหัตถการเท่ากับ 155.25 บาท ประกอบด้วยบริการย่อย 3 ประเภท คือ การให้บริการล้างแผล/เย็บแผลมีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้ง 247.18 บาท แบ่งเป็นต้นทุนค่าบริการพื้นฐานเฉลี่ยต่อครั้ง 217.05 บาท โดยต้นทุนส่วนใหญ่เป็นค่าวัสดุ กิจกรรมที่มีต้นทุนในการให้บริการมากที่สุด คือ กิจกรรมล้างแผล/เย็บแผลซึ่งมีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้ง 148.04 บาท ต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์เฉลี่ยต่อครั้ง 30.13 บาท ต้นทุนที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นต้นทุนค่ายาและเวชภัณฑ์รายบุคคล การให้บริการฉีดยามีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้ง 76.52 บาท แบ่งเป็นต้นทุนค่าบริการพื้นฐานเฉลี่ยต่อครั้ง 23.50 บาท โดยต้นทุนส่วนใหญ่เป็นค่าแรง กิจกรรมที่มีต้นทุนมากที่สุด คือ กิจกรรมฉีดยาซึ่งมีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้ง 18.33 บาท ต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์เฉลี่ยต่อครั้ง 53.02 บาท ต้นทุนที่เกิดขึ้นเป็นต้นทุนค่ายาและเวชภัณฑ์รายบุคคลมากที่สุด การให้บริการพ่นยามีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้ง 163.86 บาท แบ่งเป็นต้นทุนค่าบริการพื้นฐานเฉลี่ยต่อครั้ง 112.40 บาท โดยต้นทุนส่วนใหญ่เป็นค่าวัสดุ เนื่องจากจากอุปกรณ์ที่ใช้มีราคาสูง กิจกรรมที่มีต้นทุนมากที่สุด คือ กิจกรรมพ่นยาซึ่งมีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้ง 107.23 บาท ต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์เฉลี่ยต่อครั้ง 51.46 บาท ต้นทุนที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นต้นทุนค่ายาและเวชภัณฑ์รายบุคคล

ต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้งในการให้บริการส่งเสริมสุขภาพหญิงตั้งครรภ์เท่ากับ 443.35 บาท ประกอบไปด้วยการให้บริการ 5 ครั้ง โดยการให้บริการครั้งที่ 1 มีต้นทุนสูงที่สุดเนื่องจากต้องมีการเก็บประวัติของผู้รับบริการอย่างละเอียด ทั้งการซักถามประวัติ การตรวจร่างกายโดยแพทย์ การตรวจ Lab เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพของแม่และเด็กในครรภ์ ซึ่งมีต้นทุนเฉลี่ย คือ 744.52 บาท แบ่งเป็นต้นทุนค่าบริการพื้นฐานเฉลี่ยต่อครั้ง 189.48 บาท ต้นทุนส่วนใหญ่เป็นค่าแรง โดยกิจกรรมตรวจร่างกายหญิงตั้งครรภ์มีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้งสูงที่สุด 86.69 บาท เนื่องจากการให้บริการโดยแพทย์และใช้เวลานานถึง 16 นาที ต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์เฉลี่ยต่อครั้ง 555.04 บาท ต้นทุนส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเป็นค่าตรวจทางห้องปฏิบัติการเท่ากับ 491.41 บาท ครั้งที่มีต้นทุนการให้บริการน้อยที่สุด คือ การให้บริการครั้งที่ 3 มีต้นทุนเฉลี่ยต่ำที่สุด 218.15 บาท แบ่งเป็นต้นทุนค่าบริการพื้นฐานเฉลี่ย 124.20 บาท โดยต้นทุนส่วนใหญ่เป็นค่าแรง กิจกรรมที่มีต้นทุนมากที่สุด คือ กิจกรรมตรวจร่างกายหญิงตั้งครรภ์ซึ่งมีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้ง 86.69 บาท ต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์เฉลี่ยต่อครั้ง 93.95 บาท ต้นทุนส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเป็นต้นทุนค่ายาและเวชภัณฑ์รายบุคคลเท่ากับ 61.23 บาท

69 การศึกษาต้นทุนการให้บริการในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า
ศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทาน จังหวัดนนทบุรี

ต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้งในการบริการส่งเสริมสุขภาพเด็กอายุ 1 ปี – 4 ปี 1 เดือน เท่ากับ 179.41 บาท ประกอบด้วยบริการย่อย 2 ประเภท คือ 1 การให้บริการส่งเสริมสุขภาพเด็กอายุ 1 ปี – 2 ปี มีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้ง 174.68 บาท แบ่งเป็นต้นทุนค่าบริการพื้นฐานเฉลี่ยต่อครั้ง 100.63 บาท โดยต้นทุนส่วนใหญ่เป็นค่าแรง กิจกรรมที่มีต้นทุนมากที่สุด คือ กิจกรรมตรวจร่างกายเด็กซึ่งมีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้ง เท่ากับ 32.32 บาท ต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์เฉลี่ยต่อครั้ง 74.05 บาท ต้นทุนที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นต้นทุนค่ายาและเวชภัณฑ์รายบุคคล การให้บริการส่งเสริมสุขภาพเด็กอายุ 2 ปี 1 เดือน - 4 ปี 1 เดือน มีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้งเท่ากับ 205.29 บาท แบ่งเป็นต้นทุนค่าบริการพื้นฐานเฉลี่ยต่อครั้ง 106.79 บาท โดยต้นทุนส่วนใหญ่เป็นค่าแรง กิจกรรมที่มีต้นทุนมากที่สุด คือ กิจกรรมตรวจร่างกายเด็กซึ่งมีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้ง 32.32 บาท ต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์เฉลี่ยต่อครั้ง 98.50 บาท ต้นทุนที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นต้นทุนค่ายาและเวชภัณฑ์รายบุคคล

ตารางที่ 4 : ต้นทุนการให้บริการศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทานปี 2552

ประเภทของบริการ	ต้นทุนค่าบริการ พื้นฐานเฉลี่ย/ ครั้ง (บาท)	ต้นทุนค่าบริการ ทางการแพทย์ เฉลี่ย/ครั้ง (บาท)	ต้นทุน เฉลี่ย/ครั้ง (บาท)	ต้นทุน เฉลี่ย/คน/ปี (บาท)
1. บริการตรวจรักษาโรคทั่วไป				
- บริการตรวจรักษาโรค	97.01	301.03	398.04	
- บริการส่งต่อผู้ป่วย	109.99	-	109.99	
ต้นทุนเฉลี่ยการให้บริการ	97.66	301.03	398.69	1,297.61
2. บริการหัตถการ				
- ล้างแผล/เย็บแผล	217.05	30.13	247.18	
- ฉีดยา	23.50	53.02	76.52	
- พ่นยา	112.40	51.46	163.86	
ต้นทุนเฉลี่ยการให้บริการ	112.60	42.65	155.25	259.27
3. บริการส่งเสริมสุขภาพหญิงตั้งครรภ์				
- ตรวจครรภ์ครั้งที่ 1	189.48	555.04	744.52	
- ตรวจครรภ์ครั้งที่ 2	142.69	101.14	243.83	
- ตรวจครรภ์ครั้งที่ 3	124.20	93.95	218.15	
- ตรวจครรภ์ครั้งที่ 4	170.99	545.54	716.53	
- ตรวจครรภ์ครั้งที่ 5	124.20	116.96	241.16	
ต้นทุนเฉลี่ยการให้บริการ	152.39	290.96	443.35	2,164.19
4. บริการส่งเสริมสุขภาพเด็กอายุ 1 ปี				
- 4 ปี 1 เดือน				
- ช่วงเด็กอายุ 1 ปี – 2 ปี	100.63	74.05	174.68	524.04

- ช่วงเด็กอายุ 2 ปี 1 เดือน - 4 ปี 1 เดือน	106.79	98.50	205.29	205.29
ต้นทุนเฉลี่ยการให้บริการ	101.58	77.83	179.41	
5. บริการวางแผนครอบครัว				
- ฉีดยาคุมกำเนิด	93.33	62.15	155.48	
- ยาเม็ดคุมกำเนิด	74.84	29.73	104.57	
ต้นทุนเฉลี่ยการให้บริการ	82.63	43.38	126.01	161.29

ที่มา : จากการคำนวณ

ต้นทุนเฉลี่ยต่อการครั้งในการให้บริการวางแผนครอบครัวเท่ากับ 126.01 บาท ประกอบด้วยบริการย่อย 2 ประเภท คือ การให้บริการฉีดยาคุมกำเนิดมีต้นทุนเฉลี่ยต่อการครั้ง 155.48 บาท แบ่งเป็นต้นทุนค่าบริการพื้นฐานเฉลี่ยต่อการครั้ง 93.33 บาท โดยต้นทุนส่วนใหญ่เป็นค่าแรง กิจกรรมที่มีต้นทุนมากที่สุด คือ กิจกรรมตรวจร่างกายทั่วไปซึ่งมีต้นทุนเฉลี่ยต่อการครั้ง 36.72 บาท ต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์เฉลี่ยต่อการครั้ง 62.15 บาท ส่วนใหญ่ต้นทุนที่เกิดขึ้นเป็นต้นทุนค่ายาและเวชภัณฑ์รายบุคคล การให้บริการยาเม็ดคุมกำเนิดมีต้นทุนเฉลี่ยต่อการครั้ง 104.57 บาท แบ่งเป็นต้นทุนค่าบริการพื้นฐานเฉลี่ย 74.84 บาท ต้นทุนส่วนใหญ่เป็นค่าแรง กิจกรรมที่มีต้นทุนมากที่สุด คือ กิจกรรมตรวจร่างกายทั่วไปซึ่งมีต้นทุนเฉลี่ยต่อการครั้ง 36.72 บาท ต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์เฉลี่ยต่อการครั้ง 29.73 บาท ต้นทุนที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นต้นทุนค่ายาและเวชภัณฑ์รายบุคคล

ต้นทุนเฉลี่ยต่อคนต่อปีที่มีต่อผู้รับบริการของศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทาน แบ่งตามประเภทของการให้บริการ คือ การให้บริการผู้ป่วยนอก ซึ่งได้แก่ การให้บริการตรวจรักษาโรคทั่วไปมีต้นทุนเฉลี่ยต่อคนต่อปี 1,297.61 บาท และการให้บริการงานหัตถการมีต้นทุนเฉลี่ยต่อคนต่อปี 259.27 บาท การให้บริการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ได้แก่ การให้บริการส่งเสริมสุขภาพหญิงตั้งครรภ์มีต้นทุนเฉลี่ยต่อคนต่อปี 2,164.19 บาท การให้บริการส่งเสริมสุขภาพเด็กอายุ 1 ปี – 2 ปี มีต้นทุนเฉลี่ยต่อคนต่อปี 524.04 บาท การให้บริการส่งเสริมสุขภาพเด็กอายุ 2 ปี 1 เดือน - 4 ปี 1 เดือน มีต้นทุนเฉลี่ยต่อคนต่อปี 205.29 บาท และการให้บริการวางแผนครอบครัวมีต้นทุนเฉลี่ยต่อคนต่อปี 161.29 บาท

5. สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

จากการศึกษาต้นทุนการให้บริการในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทาน พบว่า ต้นทุนค่าบริการพื้นฐานของแต่ละกิจกรรมบริการ ส่วนใหญ่

เป็นการดำเนินงานให้บริการโดย แพทย์ และพยาบาล ซึ่งมีต้นทุนค่าแรงค่อนข้างสูง โดยเฉพาะกิจกรรมที่ได้รับการบริการจากแพทย์จะมีต้นทุนค่าบริการสูงกว่ากิจกรรมอื่นๆ เช่น กิจกรรมการตรวจโรค กิจกรรมตรวจร่างกายหญิงตั้งครรภ์ กิจกรรมตรวจสุขภาพเด็ก เป็นต้น และมีเพียงบางกิจกรรมเท่านั้นที่ใช้ต้นทุนวัสดุเป็นหลักสำหรับการให้บริการ เช่น กิจกรรมล้างแผล/เย็บแผล และกิจกรรมพญา สำหรับต้นทุนค่าบริการทางการแพทย์ ต้นทุนส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเป็นต้นทุนค่ายา และเวชภัณฑ์รายบุคคล ซึ่งในการให้บริการรักษาโรคแพทย์อาจต้องสั่งจ่ายยาที่มีราคาสูงเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการรักษาผู้ป่วย โดยบริการที่มีต้นทุนค่ายาสูงที่สุดคือ บริการตรวจรักษาโรคทั่วไป ส่วนบริการที่มีมูลค่าการตรวจ Lab สูงที่สุดคือ บริการส่งเสริมสุขภาพหญิงตั้งครรภ์ เป็นการตรวจดูความพร้อมของหญิงตั้งครรภ์ เพื่อไม่ให้เกิดภาวะแทรกซ้อนและโรคติดต่อจากแม่สู่ลูก

ต้นทุนเฉลี่ยแยกตามลักษณะของการให้บริการ พบว่า 1) การให้บริการผู้ป่วยนอก ได้แก่ บริการตรวจรักษาโรคทั่วไปมีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้ง เท่ากับ 398.69 บาท ต้นทุนเฉลี่ยต่อคนต่อปี เท่ากับ 1,297.61 บาท และบริการหัตถการมีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้ง เท่ากับ 155.25 บาท ต้นทุนเฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 259.27 บาท (มูลค่ารวมต้นทุนการให้บริการผู้ป่วยนอกตลอดปีงบประมาณ 2552 เท่ากับ 10,073,544.22 บาท) เมื่อเปรียบเทียบกับงบเหมาจ่ายรายหัวผู้ป่วยนอก 666.96 บาทต่อคน (มูลค่ารวมเงินงบประมาณเหมาจ่ายรายหัวผู้ป่วยนอกปีงบประมาณ 2552 ที่ศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทานได้รับเท่ากับ 6,367,467.12 บาท) แสดงให้เห็นว่าศูนย์สุขภาพชุมชนมีต้นทุนการให้บริการที่สูงกว่างบประมาณเป็นมูลค่า 3,706,077.10 บาท 2) การให้บริการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ได้แก่ บริการส่งเสริมสุขภาพหญิงตั้งครรภ์มีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้ง เท่ากับ 443.35 บาท ต้นทุนเฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 2,164.19 บาท บริการส่งเสริมสุขภาพเด็กอายุ 1 ปี – 2 ปี มีต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้งเท่ากับ 174.48 บาท ต้นทุนเฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 524.04 บาท บริการส่งเสริมสุขภาพเด็กอายุ 2 ปี 1 เดือน- 4 ปี 1 เดือน ต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้งเท่ากับ 205.29 บาท ต้นทุนเฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 205.29 บาท และบริการวางแผนครอบครัวต้นทุนเฉลี่ยต่อครั้ง เท่ากับ 126.01 บาท ต้นทุนเฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 161.29 บาท (มูลค่ารวมต้นทุนการให้บริการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคตลอดปีงบประมาณ 2552 เท่ากับ 343,880.08 บาท) เปรียบเทียบกับงบเหมาจ่ายรายหัวการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค 109.86 บาทต่อคน (มูลค่ารวมเงินงบประมาณเหมาจ่ายรายหัวบริการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคปีงบประมาณ 2552 ที่ศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทานได้รับเท่ากับ 629,497.80 บาท) แสดงให้เห็นว่างบประมาณที่ศูนย์สุขภาพชุมชนฯได้รับสูงกว่าต้นทุนการให้บริการเป็นมูลค่า 285,617.72 บาท ซึ่งเมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่า ศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทานมีต้นทุนการให้บริการสูงกว่างบเหมาจ่ายรายหัวที่ได้รับจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าแห่งชาติ

ดังนั้นสำนักงานหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าแห่งชาติควรที่จะเพิ่มงบประมาณเหมาจ่ายรายหัวในส่วนของการให้บริการผู้ป่วยนอก เพื่อให้เหมาะสมกับต้นทุนที่เกิดขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. ศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลชลประทาน จำเป็นต้องมีการจัดเก็บเอกสารและบันทึกข้อมูลการเข้า ออกของการใช้วัสดุ เพื่อให้ทราบปริมาณการใช้วัสดุและปริมาณวัสดุคงเหลือของกิจกรรม ซึ่งจะช่วยในการบริหารการใช้วัสดุ เกิดความสะดวกและง่ายต่อการสืบค้น
2. สำนักงานหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าแห่งชาติควรมีการเพิ่มงบประมาณจ่ายรายหัวในส่วนของการบริการผู้ป่วยนอก เพื่อให้เพียงพอกับต้นทุนการให้บริการที่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- อำพล จินดาวัฒนะ; และสุรณี พิพัฒน์โรจนกมล. (2546). พัฒนาการทางนโยบายของการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าในประเทศไทย. หน้า 12-16. สืบค้นเมื่อ 7 พฤศจิกายน สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2551). คู่มือบริหารงบประมาณหลักประกันสุขภาพแห่งชาติปีงบประมาณ 2552. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี.
- Shepard, Donald S. (1998). *Analysis of hospital costs: A manual for managers*. pp. 5. Geneva: World health organization.
- Creese, Andrew; & Parker, David. (1994). *Cost analysis in primary health care: A training for programme manager*. pp. 32-41. Geneva: World health organization.
- วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร; และญาณวุฒิ รุ่งกิจการวัฒนา. (2541). คู่มือการวิเคราะห์ต้นทุนสถานีนามัย 2541. สืบค้นเมื่อ 6 เมษายน 2553. จาก <http://library.hsri.or.th/cgi-bin>
- สุริรัตน์ งามเกียรติไพศาล. (2548). ต้นทุนการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคตามชุดสิทธิประโยชน์หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. กรมบัญชีกลาง. (2544, 16 พฤศจิกายน). ประกาศกรมบัญชีกลาง ที่ กค 0528.2/ว 33545 เรื่อง กำหนดประเภททรัพย์สิน.